

Voorwoord

Florence, Rome en Venetië zijn de ideale steden voor een stedentrip. Het nadeel is dat iedereen dat vindt en je op elk moment van het jaar horden toeristen ziet en alle winkeltjes perfect inspelen op de wensen van bezoekers. Nee, dan Bologna: in de middeleeuwse binnenstad maak je kennis met het authentieke Italiaanse leven waar koffie en *tagliatelle al ragù* heilig zijn. De vele kerken en kloosters laten zien dat hetzelfde geldt voor de kerk en de paus. Dankzij de aanwezigheid van de oudste universiteit van Europa heeft de stad echter al eeuwen een eigenzinnig karakter: techniek, wetenschap en innovatie staan hier op gelijke voet met religie. De drie bijnamen van Bologna – *la Rossa*, *la Grassa* en *la Dotta* – laten zien waar Bologna voor staat. *La Rossa* (de Rode) verwijst zowel naar het van oudsher communistische en tegenwoordig linkse karakter van de stad (niet in de laatste plaats door de aanwezigheid van de universiteit) als naar de rode daken van de huizen. *La Grassa* betekent de Vette en is een minder subtiele verwijzing naar de gastronomische cultuur van Bologna: nergens worden streekgerechten en eten in het algemeen zo serieus genomen als hier (en terecht). Ten slotte verwijst *la Dotta* (de Geleerde) naar de Universiteit van Bologna die sinds de 11de eeuw haar stempel op de stad drukt.

Buitenlandse toeristen zijn Bologna weliswaar niet vreemd, maar een grote toeristische trekpleister is het niet. Tot de jaren 1980 was Bologna relatief zelfvoorzienend: ook zonder de inkomsten uit de toeristische sector ging het Bologna over het algemeen voor de wind. Rond de eeuwwisseling kenterde deze trend en sinds een paar jaar richt de stad zich steeds meer op toeristen. Bologna bruist meer dan ooit en dankzij de grote hoeveelheid (openlucht)evenementen, markten, concerten en activiteiten is er altijd wat te beleven.

Veel reisplezier,
Merel Diemont

Aanvullingen en updates

Uiteraard houdt Odyssee zich aanbevolen voor reacties van kritische lezers. Zijn er foutieve vermeldingen, wijzigingen in openingstijden, prijzen en dienstregelingen? Laat het ons weten! Of heb je tips over hotels, pensions, campings en dergelijke? Ook dat horen we graag! Stuur een email naar: info@odyssee-reisgidsen.nl.

Ga voor updates van de gids naar www.odyssee-reisgidsen.nl/item/wandelen-in-bologna-updates.

Inhoudsopgave

Geschiedenis van Bologna

Van Felsina tot Bologna 7

Wandeling 1 | Historisch centrum

De geheimen van het historisch centrum 11

Wandeling 2 | Universiteitswijk

Een reis door de geschiedenis van de universiteit 38

Wandeling 3 | Bologna en het water

De gouden tijd van het water 56

Wandeling 4 | Omgeving van de stad

De heuvels van Bologna 71

Praktische informatie

Praktisch ABC 85

Register 89

Kaders

De zeven geheimen van Bologna 18

Bologna's arcaden 21

La Turrita 22

De joodse geschiedenis van Bologna 24

De Universiteit van Bologna 40

De 'grachten' van Bologna 59

Napoleon in Bologna 78

Van Felsina tot Bologna

Buiten het centrum ligt een indrukwekkende begraafplaats waar partizanen, rijke families en helden uit het verleden begraven liggen

De geschiedenis van Bologna is grotendeels bepaald door de ligging van de stad, het succes van de universiteit, de rijke families die de stad bestuurden en Europese politieke ontwikkelingen. Bloei en verval wisselden elkaar af en de stad heeft keer op keer bewezen sterker terug te komen uit een moeilijke periode.

Etruskische en Romeinse oorsprong

Sinds de 9de eeuw v. Chr. is het gebied rondom Bologna bewoond. Van grote nederzettingen was destijds echter nog geen sprake. De 'stad' Bologna vindt zijn oorsprong in de tijd van de Etrusken. Dit Noord-Italiaanse volk stichtte de stad rond ongeveer 510 v. Chr. en noemde haar *Felsina*.

In de eeuwen die volgden hebben verschillende stammen Felsina in handen gehad, tot de stad in 189 v. Chr. na een lange strijd onderdeel werd van het Romeinse Rijk. Consul Lucius Valerius Flaccus werd de bestuurder van de stad en al snel vestigden drieduizend Latijnse families zich in 'Bononia', zoals de Romeinen de stad noemden. Langzaam begon de bevolking de Romeinse taal en cultuur over te nemen, hoewel het Bolognese dialect nog steeds sporen vertoont van de taal van de eerdere inwoners.

De rol van Bologna als knooppunt in de Italiaanse infrastructuur begint in 187 v. Chr. als de Via Aemilia – de weg die van Rimini naar Piacenza loopt – wordt aangelegd. Deze weg verbond Piacenza met Rome en Bologna werd een belangrijk knooppunt op deze route. Zowel de macht van de stad als het inwonertal groeide en op zijn hoogtepunt was 'Bononia' de op een na grootste stad van Italië en een van de belangrijkste steden van het Romeinse Rijk.

Begin en aankomst

Begin en aankomst: Piazza Maggiore

Lengte: 3,6 kilometer

Duur: 2-4 uur

Route-informatie

Nadat je alle historische palazzo's op Piazza Maggiore hebt bewonderd, voert deze wandeling je door de smalle steegjes en straatjes van de voormalige Joodse wijk.

Via het icoon van de stad – de Due Torri – wandel je vervolgens door de middeleeuwse palazzo's van Corte Isolani. Hier vind je kunstwinkeltjes en een leuke wijnbar. Corte Isolani leidt naar Piazza Santo Stefano en vanaf hier zwerf je onder de eeuwenoude portico's van de ene kerk naar de andere. De wandeling eindigt bij Torre Galluzzi: het tragische decor van de Bolognese versie van Romeo en Julia. De wandeling heeft een afstand van iets minder dan vier kilometer en heeft de hoogste dichtheid wat betreft bezienswaardigheden. Ook aan restaurants en barretjes is geen gebrek.

Piazza Maggiore

Het centrale plein van Bologna is al eeuwen het kloppend hart van de stad. Ook vandaag de dag is **Piazza Maggiore** 1 de plaats waar op zomeravonden duizenden mensen naar openluchtfilms kijken en waar wekelijks festivals en optredens worden georganiseerd.

In de 13de eeuw kocht het stadsbestuur verschillende gebouwen op om deze

leuke is dat de ruimte die ook wel de *Galleria del Senatori di Bologna* wordt genoemd, nog steeds als raadszaal gebruikt wordt. Dankzij de enorme kroonluchters, grote portretschilderijen, gedecoreerde houten banken en de marmeren vloer is dit een van de mooiste zalen van Palazzo d'Accursio, die je dagelijks kunt bewonderen van 10-13 uur, behalve op maandag en vrijdag.

De trappen lopen niet heel gemakkelijk, maar het loont de moeite om de trap naar de tweede verdieping te nemen. Hier zie je een enorme zaal met prachtige fresco's. Bovendien heb je een goed zicht op Piazza Maggiore. Bekijk ook de zalen aan de rechterzijde, want ook deze zijn beschilderd met fresco's en hebben indrukwekkende houten plafonds.

Collezioni Comunali d'Arte

Als je deze zaal binnenkomt is meteen links de kaartverkoop en er zijn kluisjes voor het opbergen van tassen en dergelijke. Aan het einde van deze zaal is links de deur die naar de **Collezioni Comunali d'Arte** leidt.

Deze verzameling schilderijen, beelden, wapenschilden en andere kunstvoorwerpen is absoluut de moeite waard om te bekijken, al was het maar vanwege de bijzondere vertrekken met de prachtige plafonds. Vroeger waren deze vertrekken de winterappartementen van de kardinalen (die in naam van de Paus de stad bestuurden). Sinds 1936 worden hier de kunstverzamelingen van het stadsbestuur en verschillende particuliere eigenaren tentoongesteld. In tegenstelling tot het Palazzo d'Accursio is dit museum niet vrij toegankelijk, maar het is aan te raden om de zes euro die het kaartje kost, er wel aan te besteden. De *Sala Urbana* is de parel van het museum. Deze zaal werd in 1630 gebouwd door kardinaal en kunstliefhebber Bernardino Spada die de zaal vernoemde naar paus Urbanus VIII. De 188 wapenschilden van afgezanten van de paus maken van de zaal een van de meest indrukwekkende en bijzondere zalen van Bologna.

Collezioni Comunali d'Arte di en do van 14-19 uur; wo en vr van 10-19 uur; za en zo van 10-18.30 uur • €6, met korting €3 • www.museibologna.it/arteantica

Als je het Palazzo d'Accursio uitloopt en weer onderaan de brede trap staat, sla dan linksaf. Je loopt nu onder het palazzo door naar de binnenplaats van Palazzo d'Accursio.

Als je onder het palazzo doorloopt, zie je aan linkerkant lijsten voor wisseltonstellingen hangen. Je komt nu op de binnenplaats van Palazzo d'Accursio. Er hangt een rustige sfeer en je kunt je voorstellen dat hier in de 16de eeuw de botanische tuin en de kruidentuin van het stadhuis waren.

Loop om de waterput heen naar de linkerhoek van de binnenplaats en ga de poort die naar de Via IV Novembre leidt. Je staat nu naast een van de verdedigingstorens.

In de loop der jaren kreeg het stadhuis ook de functie om de adellijke families te beschermen bij een opstand. Zeker aan de zij- en achterkant is te zien dat het palazzo is gebouwd als een fort, met dikke muren en verdedigingstorens. Dat

echter dieven die inbraken en in de derde versie was het de landheer die de boogschutters inhuurde om zijn vrouw te vermoorden die hem had verraden. Naast het mysterie van de legende is er het mysterie van het aantal pijlen. Volgens de overlevering zouden er drie of misschien zelfs vier pijlen moeten zijn. Maar er is er maar één zichtbaar en zelfs naar deze pijl moet je flink zoeken. Gelukkig is er vaak een behulpzame Italiaanse voorbijganger die je even kan helpen. De houten arcaden stammen uit het midden van de 15de eeuw en markeren de ingang van de overdekte galerij van Corte Isolani.

Ga rechtsaf Corte Isolani in.

Corte Isolani

De geschiedenis van **Corte Isolani** gaat terug tot de 15de eeuw, toen de familie Isolani aan de Strada Maggiore haar Palazzo Isolani liet bouwen. Later kwam ook het Palazzo Bolognini in haar bezit, dat aan de achterkant grenst aan Palazzo Isolani en aan de voorkant uitkijkt op Piazza Santo Stefano. In 1999 is het complex gerestaureerd en geopend voor publiek. Het is echter nog steeds in handen van de familie Isolani. De hippe doorgang huisvest binnentuinen van restaurants, bars en een sportschool. De doorgang is prachtig gerenoveerd en wordt goed onderhouden. Daarnaast is het er relatief rustig. De teksten op de muur vertellen het verhaal van Corte Isolani en tonen foto's van de verbouwing. Er is een gevarieerd aanbod van restaurants en bars in een heel sfeervolle omgeving.

Aan het einde van de Corte Isolani kom je op een van de meest geliefde pleinen van Bologna: Piazza Santo Stefano.

Piazza Santo Stefano

Piazza Santo Stefano wordt ook wel **Piazza delle Sette Chiese** genoemd, wat een verwijzing is naar de bijnaam van de basiliek. Het middeleeuwse plein wordt door veel inwoners en bezoekers beschouwd als het mooiste plein van de stad. Piazza Santo Stefano is kleiner dan Piazza Maggiore, maar veel intiemer en rustiger. De arcaden van het trechtervormige plein zijn in verschillende tijden en in verschillende fasen gebouwd, afhankelijk van de adellijke families die graag hun palazzo's aan het plein bouwden.

De kinderkopjes lopen niet zo lekker, maar de inwoners van Bologna zitten er graag op (zelfs in de winter). Er zijn altijd studenten te vinden die voor de kerk zitten te kletsen of een biertje drinken. In de weekenden komen er veel ouders met jonge kinderen die er hun eerste stapjes zetten of met hun voetbal en fietsjes het plein onveilig maken. Er hangt een relaxte en gezellige sfeer, behalve als er gedemonstreerd of geprotesteerd wordt. Want de inwoners gebruiken het plein ook om hun onvrede te uiten of hun mening te geven.

Elk tweede weekend van de maand is er een grote antiekmarkt (niet in juli en augustus). Het is geen goedkope markt, maar de kwaliteit van de meubels en spulletjes is goed. De serene sfeer van het plein verdwijnt op deze dagen even naar de achtergrond, want de antiekmarkt trekt veel bezoekers.

Als je Corte Isolani uitloopt en naar rechts gaat, vind je aan de rechterkant **Cremeria La Vecchia Stalla**: als je op zoek bent naar het lekkerste Italiaanse ijs, dan zit je hier goed. Probeer de smaak 'limone' (citroen) eens.

di-za 12-01. uur

Deze wijnbar annex restaurant wordt beschouwd als de huiskamer van Bologna. Inwoners komen er graag en overdag kun je er prima op je laptop werken in de grote fauteuils.

■ *Pizzeria Due Torri*, Strada Maggiore 3, zo-do 10.50-24 uur, vr en za 10.50-02.15. uur

De populairste pizzatent van Bologna. En terecht: de pizzapunten kosten bijna niets en zijn heerlijk. Tafeltjes zijn er niet, maar de stoepranden zitten prima.

■ *Cremeria La vecchia stalla*, Via Santo Stefano 14a, elke dag open van 12-23.30 uur, te vinden op facebook.

Vriendelijk personeel en heerlijk ijs waar je op het mooiste plein van Bologna van kunt genieten.

■ *Osteria de' Poeti*, Via De' Poeti 3b, di-wo-do-zo 12.30-14.30 uur, di-zo 19.30-03 uur, ma gesloten.

Een typisch Bolognees restaurant, gevestigd in een grote wijnkelder. Uitgebreide kaart en vooral als het buiten koud is, een sfeervolle plek.

■ *Trattoria La Corte Galluzzi*, Corte de Galluzzi 7d, di-zo: 12.30-15 en 19.30-23 uur, ma gesloten.

Een klein restaurant met een mooi terras in de zomer. Het personeel is wat stijf, maar de locatie en ambiance zijn geweldig.